

I. Czytanie ze zrozumieniem

Jesienią każdego roku wielkie stada szpaków nadlatują z południowej Finlandii, Szwecji, basenu Morza Bałtyckiego i z Danii, aby - przeleciawszy nad Holandią - przezimować w północnej Francji, południowej Anglii czy też w południowej Irlandii. Pewną liczbę tych wędrowców poddał imponującemu eksperymentowi holenderski ornitolog, dr A.C. Perdeck. W okolicach Hagi złowił 11 000 przelatujących ptaków, zaobrączkował je i przewiózł ciężarówkami 600 km na południowy wschód do Szwajcarii. Pomiędzy Genewą, Zurichem i Bazyleą wypuścił ptaki na wolność. W jakim kierunku udały się teraz? Zwykłą drogą na południowy zachód? A może były w stanie zorientować się co do kierunku przymusowego transportu i przedsięwzięły jakieś środki zaradcze? Liczne kontakty z oznakowanymi szpakami dostarczyły zaskakującej odpowiedzi: wszystkie młode osobniki, które dopiero w ostatnich miesiącach wykluły się z jaj w pobliżu Bałtyku, nie odbywały zatem jeszcze wielkiej wędrówki do zimowiska i nie znały jego miejsca, poleciały na południowy zachód, a więc odpowiednio do kursu towarzyszy, którym udało się ominąć holenderskie sieci. Mają zatem wrodzoną informację o kursie południowo-zachodnim, jaki należy zachować podczas wędrówki jesiennej. Co prawda zaleciały teraz w rejony, które szpakom bałtyckim były dotychczas obce, trafiły bowiem do Hiszpanii i Portugalii. Zupełnie inaczej zachowały się jednak starsze szpaki, które w latach wcześniejszych nabrały już doświadczenia w podróżowaniu. Większość z nich skierowała się na północny zachód i dotarła tym zupełnie dla nich nietypowym kursem do swoich tradycyjnych zimowisk w północnej Francji i południowej Anglii. Mamy tutaj zatem do czynienia z dwoma różnymi sposobami orientacji” - komentuje ornitolog otrzymane rezultaty. - „Młody szpak zabiera ze sobą na swoją pierwszą jesienną wędrówkę jedynie informację o kierunku kursu, jaki musi zachowywać, oraz umiejętność zachowania tego kursu przy pomocy mechanizmu orientacyjnego. Nazywamy tę umiejętność orientacją kierunkową lub kompasową. Dorosły ptak posiada natomiast umiejętność nawigacji astronomicznej”.

Vitus B. Droscher, *Wędrówki zwierząt*. Przekład M. Zybura, Wyd. Atlas, Wrocław 1991, s. 47-48

1. Ornitolog, dr A.C. Perdeck złowił szpaki, aby zbadać:

- A. dokąd udają się na zimowisko B. jakim szlakiem biegnie ich wędrówka
 C. w jaki sposób orientują się w drodze D. jak wytrzymują trudy podróży

2. Szpaki lecą na zimowiska z basenu Morza Bałtyckiego w kierunku:

- A. południowo-zachodnim B. południowo-wschodnim
 C. południowym D. północno-zachodnim

3. Poddane eksperymentowi młode szpaki udały się:

- A. z powrotem do własnych gniazd B. w różne, nieokreślone kierunki
 C. do nowych, obcych szpakom rejonów D. do dawnych, tradycyjnych zimowisk

4. Szpaki zwykle zimują m.in. w:

- A. Szwajcarii B. Hiszpanii C. Holandii D. północnej Francji

5. Orientacja kompasowa polega na:

- A. kierowaniu się wrodzoną informacją o kierunku lotu
 B. rozpoznawaniu szczegółów otoczenia
 C. wykorzystywaniu doświadczenia osobników dorosłych
 D. odnalezieniu kierunku lotu bez względu na okoliczności

6. Nawigacja astronomiczna skutkuje:

- A. zagubieniem się w przestworzach B. dotarciem do celu
 C. wylądowaniem w przyjaznym, choć obcym terenie D. znalezieniem jakiegokolwiek zimowiska

II. Nauka o języku

7. Odmianą częścią mowy jest:

- A. przyimek B. spójnik C. liczebnik D. przysłówek

8. Wyrażenie przymkowe jest zawarte w zdaniu.

- A. Był tu i tam. B. Nie znał się na tym.
 C. Czekał, ale się niecierpliwił. D. Niechże to już się skończy!

9. Poprawnie jest zapisana partykuła w zdaniu:

- A. Wziął by to w swoje ręce. B. Moznaby tam pójść.
 C. Chciałbym cię zobaczyć. D. Była by spokojniejsza.

10. Partykuła wzmacniająca jest zawarta w zdaniu:

- A. Dajże mi spokój. B. Nic o tym nie wiem.
 C. Trzeba się tym zająć. D. Niech oni to zrobią.

11. Zaimek przymiotny jest zawarty w zdaniu:

- A. Tam jej nie było. B. Nie znam jej.
 C. Wszyscy o niej mówili. D. To jest jej lusterko.

12. Prawidłową formę ma zaimek w zdaniu:

- A. Zamknij te okno. B. Przeczytaj tą książkę.
 C. Spotkałem tę panią. D. Powiedział mnie o wszystkim.

13. Czasownikiem przechodnim jest:

- A. przyjąć   B. pobiec   C. spojrzeć   D. upiec

14. Formę biernika liczby pojedynczej ma rzeczownik w zdaniu:

- A. Tutaj rosło wysokie drzewo.   B. Tam widziałem piękny obraz.
 C. Za stawem jest park.   D. Tak minął pierwszy, letni dzień.

15. Synonimami są wyrazy:

- A. piekło, niebo   B. potok, strumyk   C. poszedł, wrócił   D. książka, księga

16. W rodzinie wyrazów *ręka, rączka, poręczyciel rdzeń* w kolejnych wyrazach stanowi częstka:

- A. ręk-, rącz-, ręcz-   B. rę-, rą-, rę-   C. rę-, rą-, porę-   D. ręk, rąc-, ręc-

17. Błąd jest zawarty w pisowni:

- A. wzamian   B. poza tym   C. w ogóle   D. po prostu

18. Tylko liczbę mnogą ma wyraz:

- A. pajęczyny   B. kotliny   C. zaręczyny   D. rozpadliny

III. Literatura

19. Fabułę zawiera utwór pt.:

- A. „Ten obcy” I. Jurgielewiczowej   B. „Kronika olsztyńska” K.I. Gałczyńskiego
 C. „Balladyna” J. Słowackiego   D. „Gorące mleko” J. Tuwima

20. Podmiot liryczny ujawnia się w utworze:

- A. „Ania z Zielonego Wzgórza” L.M. Montgomery   B. „Iliada” Homera
 C. „Świtezianka” A. Mickiewicza   D. „Na lipę” J. Kochanowskiego

21. Podziemia Hadesu były strzeżone przez:

- A. Minotaura   B. Polifema   C. Cerbera   D. Scyllę i Charybdę

22. O laur zwycięzcy w konkursie muzycznym ubiegali się:

- A. Dionizos i Midas   B. Orfeusz i Atena   C. Parys i Afrodyta   D. Apollo i Marsjasz

23. Ukochaną Orfeusza była:

- A. Helena   B. Persefona   C. Eurydyka   D. Arachne

24. Egida to:

- A. strzała, która ugodziła Achillesa   B. tarcza Dzeusa
 C. siedziba bogów   D. puszka ofiarowana Pandorze

25. W pieśni „Czego chcesz od nas, Panie” podmiot liryczny wyraża:

- A. smutek z powodu popełnionych grzechów   B. strach przed Bożym sądem
 C. wdzięczność za piękny świat   D. dumę z własnych osiągnięć

26. Człowiek renesansu to osoba:

- A. zbuntowana przeciw obowiązującemu prawu   B. wszechstronnie wykształcona
 C. samodzielna i niezależna   D. pełna pokory wobec Boga

27. Fraszka J. Kochanowskiego „Na lipę” jest:

- A. zachętą do korzystania z uroków przyrody   B. wyrazem troski o niszczącą przyrodę
 C. protestem przeciw wandalizmowi   D. pochwałą ojczystej ziemi

28. Definicja fraszki zawiera się w słowach:

- A. krótki utwór pisany prozą o tematyce żartobliwej, zakończony morałem
 B. rozbudowany utwór liryczny o tematyce poważnej i charakterze moralizatorskim
 C. utwór wierszowany o tematyce patriotycznej, zawierający pouczenie
 D. krótki utwór liryczny o różnorodnej, często humorystycznej tematyce, zawierający pointę

29. Hymnem jest utwór:

- A. o charakterze żalobnym, przepojony smutkiem   B. o charakterze podniosłym, pełen pochwał na cześć bóstwa, ojczyzny, idei.
 C. o charakterze żartobliwym, nasycony ironią wobec rzeczywistości   D. fantastyczny, pełen grozy i nieprawdopodobnych sytuacji

30. Archaizmami są wyrazy, które:

- A. pochodzą z języka łacińskiego   B. powstały w średniowieczu
 C. wyszły z użycia lub zmieniły znaczenie   D. są obecnie niezrozumiałe